

Mustalaisten menneisyys vain kivenheiton päässä

Veijo Baltzar: Käärmeenkärajäki. Tammi 1988.

Luetuani *Käärmeenkärajäki* minulla oli tunne kuin savusaunan jäljiltä: vanhat ja perinteiset rakennukset, mutta käytössä uuden ajan shampoot ja saippuat.

Kirjan juoniaines on niukka. Mustalaismökin lattialle ilmestyy salaperäisellä tavalla kivi. Salaperäisesti se myös katoaa, eikä kirja anna ratkaisua kiven kohtalosta. Silti kivi paljastaa paljon. Se avaa ikkunaa mustalaisten sisäiseen maailmaan, taikauskoon ja vanhoihin tapoihin, joita on joskus vaikea nykypäivän rytmissä säilyttää.

Kivestä - hävinneenäkin - tulee tapahtumien keskipiste. Lukijakin alkaa pian uskoa, että kivi oli noiduttu. Se pyörittää romaaniperhettä, se kutsuu sukua paikalle, se saa alkaan jopa käsirsyvä. Kuka sen toi, ja kuka sen vei? Ja mitä se merkitsi? Vastausta ei ku-

kaan pysty antamaan.

Veijo Baltzar on itsekin mustalainen, ja hän katsoo tapahtumia sisältä, niiden keskipisteestä. Hän elää mukana eikä hänen tarvitse selittää. Tapahtumat itse kertovat. Ne kertovat myös sen, että mustalaisten maailma on yhä tänäänkin erilainen kuin meidän valkolaisten. Perinteet ovat heille mustalaisille arvokas omaisuus, mutta myös samalla raskas taakka. Heidän osansa ei ole helppo.

Baltzar käyttää paljon vuoropuhelua. Tämä tuo aitouden tuntua eikä selityksiä kaipaa. Sanat selittävät itse. Samalla luenta kevenee, sillä aihe ei suinkaan ole kevyttä viihdetä. Se on yhtä painavaa kuin kivi, joka ilmestyi äkkiä ja myös katosi äkkiä. Mutta vaikutus säilyy pitkään. Sekä kiven että kirjan.

Savusaunan jälkeenhän on aina niin hieno olo.